

– Et levende lokalsamfunn og en
bevisst aktør i reiselivsindustrien.

Utviklingsplan

for bærekraftig besøksforvaltning
med verdiskaping på Fredvang

Bygdelaget Samstrev og

Flakstad kommune 2019

Vedtatt av Formannskapet 24. februar 2020 (sak 028/20)

Plan for besøksforvaltning med verdiskaping på Fredvang

Innledning – historikk

Fredvang, som nylig er blitt inngangsporten til Lofotodden nasjonalpark, er også inngangsporten til Kvalvika, den svært populære stranda med den nærliggende fjelltoppen Ryten.

Fredvang er et aktivt fiskevær med flere yrkesfiskere, fiskemottak og produksjon. Stadig flere vil besøke Fredvang-området og oppleve den flotte naturen, men de går glipp av selve fiskeværet. Fredvang er mer enn flott natur med vakre strender og spisse fjell.

Det er registrert at antall besøkende vokser fort og at det oppstår nye problemer og konflikter. Kommunestyret i Flakstad nedsatte i mars 2019 ei arbeidsgruppe for å se mulige løsninger for besøksforvaltning som også kan gi lokal verdiskaping. I tillegg har kommunen deltatt i et prosjekt med bruk av tjenestedesign for å analysere og tydeliggjøre utfordringer og mulige løsninger. Dette dokumentet oppsummerer arbeidet i 2019 i form av en plan for besøksforvaltning og lokal verdiskaping rundt Fredvang.

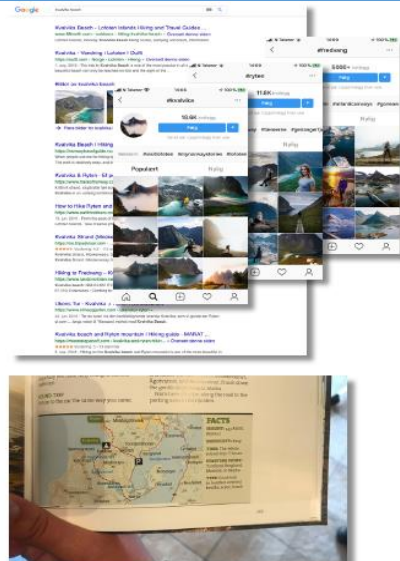
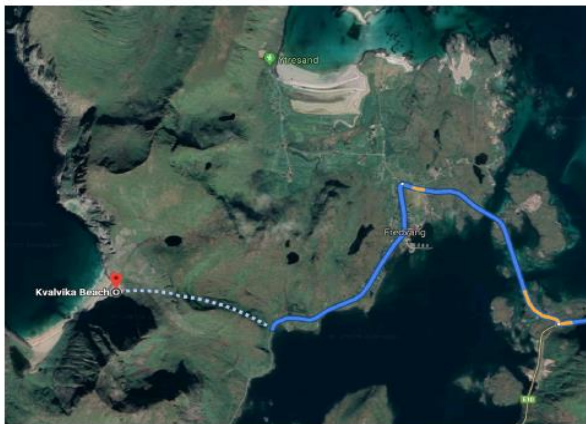
Folk fra bygdene på Krystad og Fredvang har i 2019 også gjennomført et kræsjkurs i besøksforvaltning i samarbeid med Besøksforvaltningsprosjektet til Nordland fylkeskommune. Mange av de samme folkene har vært med på folkemøter og deltatt aktivt i arbeidet med denne planen. Planen må slik sies å være godt diskutert og forankra i bygdene inntil Lofotodden nasjonalpark i Flakstad kommune.

Utfordringer på Fredvang

De fleste synes det er hyggelig å bo på et attraktivt sted, men ikke når populariteten bringer en turiststrøm som fortrenger lokalbefolkningen på sine hjertesteder. Dagens turister finner sine reisemål på nettet, og spredning av bilder fra Kvalvika og Ryten på sosiale medier har medført et stort antall besøkende fra nesten hele verden.

Lokalbeboerne blir dermed utfordret på mange områder. Som en konsekvens må dette besvares med en tilsvarende utfordring og tilrettelegging for turistene. Da må styringsverktøy etableres.

Mange faktorer vi ikke kan styre direkte.
«Alle» vil til Kvalvika via. Torsfjorden.

Turisttrafikken medfører slitasje på naturen når mange skal gå i flokk og følge på samme stien. I tillegg bruker turistene naturtilbudet uten å legge igjen penger på Fredvang.

Porter og gjerder slites, og klopping strekker ikke til når antallet turgåere øker. Sauer og andre beitedyr blir ofte forstyrret av folk og hunder i beiteområdet.

Når turisttrafikken har økt i antall og stadig flere kommer med bil, blir det store problemer på den smale fylkesvegen forbi Fredvang. Dårlig organisering av parkeringsmuligheter og tiltagende villparkering har skapt frustrasjon hos grunneiere, innbyggere, offentlig transport og nødetatene. Politiet er varslet mange ganger, men kan ikke prioritere å rykke ut til ulovlig parkering. Manglende informasjon og skilting gjør ikke problemene mindre.

Problemområder

Slitasje på naturen

- Forsøpling på/ved populære destinasjoner.
- Avføring og rester etter brukte hygieneartikler i utmark og langs stier.
- «Sår» i naturen grunnet store mengder ferdsel.

Trafikk

- Store mengder biltrafikk i høysesong.
- Ulovlig parkering langs veier.
- Ulovlig parkering på private eiendommer.
- Trafikksfarlige situasjoner.
- Manglete transportalternativer.

Informasjon

- Utdatert/misvisende skilting og informasjon på stedet.
- Utdatert/misvisende informasjon fra reiselivsoperatører og ulike nettsteder.

Oppsummering av arbeidet i 2019

Oppgaver og utfordringer

Kommunestyrets mandat til arbeidsgruppa var tredelt:

- Presentere en samlet plan som vil ivareta behovene for løsning av parkering, toalett og avfallshåndtering, forholdet opp mot Lofotodden nasjonalpark, bærekraftig besøksforvaltning samt lokal verdiskaping.
- Legge opp til en bred involvering i det videre arbeidet, slik at innbyggere, lag og foreninger, næringsliv og andre interesser får deltatt og gitt innspill. Tidsfrist 15. september 2019.
- Se på midlertidig løsning for sommeren 2019 mht. parkering, avfallshåndtering og toaletter i aktuelt område.

Det er en rekke utfordringer som må løses i forhold til formelt ansvar og budsjett til å dekke igangsetting av nødvendige tiltak. Kommunen, offentlige myndigheter, næringsaktører og bygdefolket har rettigheter og ansvar i denne forbindelse.

Nærings- og utviklingssjefen fremla sak til formannskapet med orientering om status 20.8.2019. Her ble det beskrevet prosess med involvering, dialog med myndigheter og næringsliv samt tiltak som er testet eller vurdert i 2019. Det ble søkt til Statens Vegvesen om å få etablere et servicepunkt i Torsfjorden med WC, søppelkontainer, sykkelstativ, skilting og snuplass for skyttelbuss. Dette blir en prøveordning som skal evalueres ifm videreutvikling av en helhetlig plan for besøksforvaltning og verdiskaping i området.

Utfordringen i Torsfjorden er mest prekær

KVALVIKA: Folk parkerer langs den smale veien i Torsfjorden når parkeringsplassen blir full ved det populære turområdet, og med melende trafikk må en av dem rygge. Foto: Torje Brøgdal VG

Bilde viser situasjonen i høysesong.

Parkeringslommen ved turstien.
(utenom høysesong).

Arbeidsgruppa

Kommunestyret utpekte mars 2019 ei arbeidsgruppe med 2 representanter fra bygdelaget Samstrev på Fredvang og en fra Krystad, for å få god forankring i bygda. Doina Kvalvik ble valgt som leder av arbeidsgruppa, og i tillegg til henne var Per Valle fra bygdelaget. Sigurd Kjelstrup er representant for grunneiere i Krystad-Selfjord. Videre deltok Ole-Jakob Kvalshaug fra Fylkesmannen i Nordland/

Lofotodden Nasjonalpark, Hanne Lykkja fra Nordland fylkeskommunes prosjekt på besøksforvaltning og Frank Johansen fra LAS. Fra kommunen deltok Dag Walle fra teknisk avdeling og Kurt Atle Hansen fra næring og utvikling. Arbeidsgruppa har hatt flere møter samt dialog på telefon og e-post.

Prosjektgruppe tjenstedesign

For å støtte arbeidet med avklaring problemstillinger og synliggjøring av muligheter ift turisme rundt Fredvang, har Flakstad kommune i 2019 deltatt i et prosjekt med bruk av tjenstedesign som utviklingsverktøy. Dette ble arrangert av Nordnorsk Design og Arkitektursenter (NODA) og fem kommuner deltok med hvert sitt område for stedsutvikling. Besøksforvaltning og verdiskaping på Fredvang ble jobbet med som Flakstad sitt case i prosjektet.

Doina Kvalvik og Kurt Atle Hansen deltok fra kommunen, og fikk faglig støtte fra designerne Ida Chistensen og Gørn Borkamo. De har bl.a. utarbeidet forslag til skiltplan og infotavler på Fredvang, som er forelagt vegvesenet som grunnlag for videre dialog. Illustrasjonene i denne rapporten er hentet fra NODA-prosjektet.

Involvering og dialog

Det har vært relativt god samkjøring med involverte aktører for å løse problemene med turisme på Fredvang. Både bygdelaget, flere grunneierne og næringsaktører har engasjert seg positivt. Flakstad kommune har med nærings- og utviklingssjef og teknisk avdeling brukt en god del ressurser på å legge til rette for en god prosess som kan utvikle løsninger. Det har vært flere befaringer og møter, og til slutt et folkemøte på Fredvang 5. november der det ble informert om arbeidet som er gjort i arbeidsgruppa og tjenstedesign-prosjektet. Her ble forslag til mål og tiltak for helhetlig plan presentert og diskutert.

Fra folkemøtet på Fredvang november 2019

Tiltak og løsninger som er prøvd i 2019

Gårdbrukerne på Indresand, Ingolf Knutsen og Leif Normann Solhaug, har etablert parkeringsplass med wc og infopunkt som ser ut til å fungere godt. Dette har vist seg å lede trafikken som skal opp til Ryten og Kvalvika, og dermed avlaste Torsfjorden. Vi ser det på at antallet passeringer fra Indresand til Ryten har økt fra 15.000 i 2018 til nærmere 60.000 i 2019, samtidig som antallet fra Torsfjord har økt fra 50.000 til rundt 65.000. Besøkstallet er målt av Lofoten friluftsråd med tellere på stien til

Kvalvika og forbi Fredvanghytta mot Ryten. Tellingene bør fortsette de neste årene for videre planlegging.

Fredvang båtforening har i samarbeid med kommunen lagt ut flytebrygge i Torsfjord, og denne er blitt brukt av bl.a. dronning Sonja på besøk til Kvalvika. Løsning med skyssbåt fra Fredvang til Torsfjord blir et viktig tilbud for å utvikle mer miljøvennlig transport og redusere biltrafikken.

Det er jobbet en god del med å få på plass skyttelbuss, og foreløpig avklaring med Nordland fylkeskommune om diverse formaliteter ble gjort før sommeren. Løsningen kan være at en etablert transportbedrift med løyve samarbeider med en lokal aktør på Fredvang om å drifte skyttelbuss og utvikle dette tilbudet.

Det har vært drevet sommerkafé på Ungdomshuset i 2018 og 2019. Dette tilbudet er viktig for de besøkende som også får tilgang til lokal informasjon, wc og internett. Fredvang skole ble forsøkt klargjort for å ta imot turister og tilby dusj, wc, kafé og diverse rom til aktiviteter. Dette arbeidet kom ikke langt nok før sesongen startet, men eieren Trond Lohne har planer om videre satsing og samarbeid. Parkeringsplassen ved skolen ble brukt en god del, men her er det potensial for bedre utnyttelse og flere tilbud. Det er behov for mer utprøving og testing av ulike tiltak.

Bygdelaget har begrenset villparkeringsen i Torsfjorden med å sette opp gjerde langs fylkesvegen. Tiltaket fungerte effektivt i hele sesongen 2019, til det ble tatt ned for vinteren av hensyn til brøyting. Det bør helst etableres en løsning som effektivt og permanent stanser ulovlig parkering.

Kommunen har søkt Statens Vegvesen om prøveprosjekt i 2020 med etablering av servicepunkt i Torsfjord i stedet for dagens uregulerte parkeringsplass. Her planlegges informasjonstavle, søppelcontainer, busstopp, sykkelparkering, flytekai for skyssbåt samt toalett. LAS er prosjektleder for utplassering av helårsløsning for toalett med strøm, ekstern vanntilførsel og septiktank med avløp. Her skal utprøves betalingsløsning med kort.

Hvilke tiltak er gjort i år?

Området i Torsfjorden

- Søppelhåndtering.
- Sauvegjerde langs veikanten.
- Hjemmelagde skilt.
- Infolapper på frontruta til feilparkerte biler.
- Flytebrygge.

Parkeringen på Innersand

- Fullverdig bemannet infopunkt med P-plasser, toaletter, søppelhåndtering, drikkevann.
- Kløppet sti fra P-plass mot Ryten og Kvalvika.

Informasjon

- Bemannet infopunkt på Innersand har avlastet Torsfjorden.
- Hjemmelagde skilt med oppdatert informasjon i Torsfjorden.

Besøkstillene indikerer at trafikken til og fra Kvalvika/Ryten er i ferd med å endres; en stor andel går nå fra Innersand.

Besøksforvaltningsprosjektet til Nordland fylkeskommune har gjennom kræsijkurset vist at bygdefolket er opptatt av å ta vare på natur og landskap med viktige opplevelseskvaliteter, både i bygda og i utmarka. Dette er områder som man gjennom generasjoner har brukt og tatt vare på. Det ønsker de å fortsette med. På folkemøtene var det stor enighet om utsagn som: «Vi vil bevare noen områder for oss selv» og «Vi vil ha steder der vi kan gå uten å møte en hel mengde turister». Samtidig ønsker de å være et godt vertskap: «Vi må jo ta i mot folk på en skikkelig måte».

Bygdefolket har foreslått mange tiltak som man bør prøve ut. Noen fikk de så vidt testa ut sommeren 2019. Vi ser at det lar seg gjøre å styre turiststrømmen i noen grad. Men, man må bruke mange slags virkemidler og samordne disse godt for å få det til. Derfor er det viktig med fortsatt dialog og involvering av de som bor her eller har tilhørighet til bygdene.

Plan for besøksforvaltning med verdiskaping på Fredvang

Turismen i Flakstad skal forvaltes på en måte som ikke går på bekostning av natur, miljø og lokalsamfunn. Dette står i den ferske kommuneplanen for Flakstad som ble vedtatt 2019. Videre er det vedtatt i planen å arbeide for å etablere Fredvang som nordre innfallsport til Lofotodden nasjonalpark, og etablere infrastruktur for sanitær, avfallshåndtering og parkering som imøtekommer behovene som følger med økt turisme.

Visjon og mål

Gjennom 2019 er det utarbeidet visjon, mål og tiltak for Fredvang som omfatter bærekraftig besøksforvaltning og lokal verdiskaping. Det er i prosessen avklart mange ulike innspill og problemstillinger ift videre utvikling av reiseliv, fiskeri, landbruk og andre næringer på Fredvang. Som grunnlag og rettesnorer for valg som tas for fremtida skal legges Fredvangs viktigste verdier:

- Et levende lokalsamfunn.
- Et aktivt fiskevær og landbruk, og en bevisst aktør på turisme.
- Ivareta ren natur og unike landskapskvaliteter

Fredvang skal være et levende lokalsamfunn og fiskevær og samtidig en bevisst aktør ift reiseliv. Denne visjonen innebærer både bevaring av tradisjonelle verdier og samtidig fornying og utvikling inn i ei grønn fremtid.

Bilde over Fredvang havn og Fredvangleira, parkeringsplassen på gamle skolen i høyre bildekant og Ytresand lengst bak.

Bærekraftig besøksforvaltning

FNs medlemsland har i 2015 vedtatt 17 mål for bærekraftig utvikling frem mot 2030. Bærekraftsmålene ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. De gjelder for alle land og er et veikart for den globale innsatsen for en bærekraftig utvikling. Et viktig område er bærekraftig turisme, der tiltak for grønn teknolog og økonomi skal inn på ulike måter. I Lofoten har destinasjonsselskapet igangsatt et arbeid opp imot Innovasjon Norge for å få status som bærekraftig reisemål.

For at besøksnæringene skal kunne utvikles til en positiv og varig satsing for lokalsamfunn og kommune, så kreves det tilrettelegging som gir gode opplevelser både for besøkende og fastboende. Samtidig skal den lokale verdiskapinga bli god og belastningene minst mulig. Nordland fylkeskommune gjennomfører et prosjekt for bærekraftig besøksforvaltning i Lofoten, Vega og Svartisen. Det har vært god dialog ift prosessen på Fredvang, og det er positivt å ha Fylkeskommunen med i dette arbeidet.

Med begrepet lokal verdiskaping mener økonomene at lokale ressurser gjøres om til salgbare produkter og tjenester. Regjeringen har pekt på at samarbeid og klimavennlig produksjon blir avgjørende for fremtidig utvikling av bærekraftige og sterke distrikter (grønn konkurransekraft). I dette bildet blir gode lokalsamfunn viktig.

Det kan indirekte beregnes verdi av lokale ressurser som vakker natur, rent miljø, attraktive tomter og godt lokalmiljø. I fremtida må økonomisk vekst og verdiskaping baseres mer på lokal kompetanse og grønne ressurser. Redusert biltrafikk og mer bruk av havet blir en del av dette. For Flakstad og Fredvang er fiskeri og reiseliv to fremtidsnæringer som kan møte denne utviklingen.

Kommuneplanen sier at Flakstad skal være et levende fiskerisamfunn, med attraktive havner som er tilpasset den moderne kystflåten, inkludert klimavennlig teknologi og driftsopplegg. Flakstad skal være ledende i gjennomføringen av «det grønne skiftet» i fiskerinæringen, og skal legge til rette for etablering av kunnskapsintensive arbeidsplasser i møte mellom teknologiutvikling, kompetanse og tradisjonelle næringer.

Denne utviklingen blir nå mer aktuell som følge av mer fokus på klimatilpasning i fiskeri, reiseliv, landbruk og andre næringer. Klima- og energiplan for kommunene i Lofoten skal revideres i 2020, og Lofotrådet leder an i en felles prosess. Flakstad er i gang med det grønne skiftet i kystflåten, og samarbeid mellom kystfiske og reiseliv om grønn teknolog kan bli en unik mulighet. Nasjonalparken kan bli en god partner i ei slik utvikling.

Målsetting for arbeidet videre - fire delmål:

1. Miljøvennlig og trygg trafikkløsning for Fredvang (folkehelse og grønn transport)
2. Utvikling av Fredvang havn som møteplass og knutepunkt
3. Natur- og kulturbasert reiseliv som bidrar til lokal utvikling og verdiskaping
4. Bærekraftig bruk av naturen, kulturlandskapet og sjøområdet

Delmål 1: Miljøvennlig og trygg trafikkløsning for Fredvang

Et mål for utviklingen videre blir å styre mer av Kvalvika-trafikken bort fra Torsfjord og over til Indresand eller andre steder. Samtidig må biltrafikken til Torsfjorden – Selfjorden reduseres og flere må få tilbud om kollektiv og miljøvennlig transport med sykkel, skyssbåt eller skyttelbuss. De lokale fastboende må sikres for egen tilgang til eiendommene, samt for uhindret adkomst for nødetater. Vegen fra Fredvang via Torsgjorden til Krystad er en enfelts fylkesvei som fort blokkeres. Det finnes ikke skilte møteplasser på en strekning av 6 km. Fartsgrensen er 80 km/t.

Som en prøveordning er det helt nødvendig å innføre forbud for parkering i Torsfjorden for å få slik kontroll, og oppmuntre til annen transportløsning til dette punktet, der stien til Kvalvika starter.

Torsfjorden, illustrasjon av Ida Christensen, fra NODA-prosjektet.

Tiltak som foreslås på Fredvang/sentrum av bygda:

- P-plasser i Fredvang sentralt, på Skoletomta (hovedparkering), og på tilrettelagte private parkeringer (Indresand m. fl.)
- Tursti fra sentrum som reduserer trykket på Torsfjord
- Venteområde med benker, toalett, vann og søppelhåndtering
- Sykkelutleie og sykkelparkering generelt
- Båt- og busstilbud mellom Fredvang og Torsfjord
- Skiltplan for hele området fra Yttersand til Torsfjorden, som vegskilt og infotavler, med turskilt og retningsskilt.

Delmål 2. Fredvang havn utvikles til et levende sentrum

Hovdan - Fredvang havn , illustrasjon Ida Christensen, fra NODA-prosjektet.

Utvikling av fiskerihavna på Fredvang er viktig både for fiskerinæringa, men også for å levere opplevelser, miljø og tjenester for reiselivsnæringa. Utvikling av klimavennlig kystfiske og bærekraftig reiseliv henger nært sammen med etablering av Lofotodden nasjonalpark. Fredvang er kanskje verdens eneste aktive fiskerihavn som ligger slik tett inntil en nasjonalpark. En rekke positive effekter og ny verdiskaping kan utvikles til beste for Fredvang og Flakstad. Lokal forankring med tjenester og arbeidsplasser er viktig. Mer lokal verdiskaping og grønn konkurransekraft er stikkord.

Det arbeides videre for et havneprosjekt på Fredvang som kan gi næringsareal og mulighet til ny produksjon og foredling av fisk samt nye tjenester med utgangspunkt i ressursene rundt havna.

Tiltak som må behandles videre:

- Parkeringsplasser for besøkende
- Turstier som knytter seg på eksisterende ruter
- Næringsutvikling for arbeidsplasser i Fredvang-området og havna spesielt
- Etablere gode og miljøvennlige servicetilbud
- Tilbud om sykkelutleie, båtskyss og båtutleie i havna

Hovdan, Fredvang havn. Illustrasjon Ida Christensen, fra NODA-prosjektet

Delmål 3: Natur- og kulturbasert reiseliv som bidrar til lokal utvikling og verdiskaping

Samarbeid er viktig for å skape verdier og samtidig redusere ulemper. Godt samarbeid med Lofotodden nasjonalpark, Nordland fylkeskommune, LAS, Lofoten friluftsråd, Lofoten turlag, bygdelag, grunneiere, næringsaktører, kommunen og andre er avgjørende for å kunne løse de utfordringene som fortsatt vil komme med en stor strøm av turister og andre besøkende til Fredvang. Erfaring tilsier at folk benytter turstiene når de knyttes til parkeringsplass og har god skilting.

Det er laget ulike fagrapporter om naturkvaliteter ifm nasjonalparken. Flakstad kommune har i 2019 fullført kulturminneplan for Flakstad. Det bør være mulig å utvikle nye tilbud basert på levende kystkultur og lokal historie som det er rikt monn av på Fredvang og ellers i Flakstad. Gamle Fredvang skole og andre lokale ressurser kan bli gode elementer i kulturbasert reiseliv.

Ideiskisse for utvikling av Fredvang havn - basert på områdereguleringsplan.

Delmål 4: Håndtere naturslitasje og arealkonflikter på en bærekraftig måte.

Det er kamp om arealer mange steder rundt populære turistmål, og dette vil etter hvert gjelde mer på Fredvang. Kommunen har fullført en områderegulering i sentrum av fiskeværret, og her er det klarlagt for bruk og muligheter som ikke skal fortrenge kystfiske som hovednæring. Tiltak for å nå dette målet:

- Etablere et nært samarbeid med Lofotodden nasjonalpark (parkforvalteren og styret)
- Bidra til kunnskapsspredning om god naturforvaltning
- Få på plass bestemmelser for å regulere telting i Kvalvika, gjennom friluftsforskriften eller bestemmelser for trafikk i Nasjonalparken
- Sikre beiteområdene for sau, samt sikre drikkevannskildene mot uønsket forurensning med skilting og stikorrider.
- Følge opp vedtatt arealstrategi i kommuneplanen 2019. Gi innspill når Flakstad kommune skal vedta ny planstrategi for 2020-2024 og revidere kommuneplanens arealdel 2020-2021.
- Gi grendelaget anledning til å følge opp arbeidet gjennom tildeling av midler/ressurser slik at arbeidet ikke stopper opp.

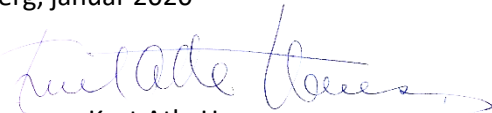
Fredvang-området - fra brua: Fredvang havn til venstre, skoleplassen med stor parkering til høyre, og utsikt mot Indresand og Ytresand. Illustrasjon Ida Christensen, NODA-prosjektet.

Oppfølging av planen

Denne utviklingsplanen er laget på bestilling fra kommunestyret i Flakstad, og er utarbeidet av den utpekte arbeidsgruppa i god dialog med innbyggerne på Fredvang og andre. Planarbeidet har vært en god og kreativ prosess med bred involvering fra lokale og eksterne. Når det nå er avklart mål og tiltak for å utvikle Fredvang på en god måte ift besøksturisme, så kreves det at arbeidet følges opp. Planen fremlegges derfor til politisk behandling, slik at den kan gis status som en kommunal temaplan for stedsutvikling som utfyller og konkretiserer andre kommunale planer i Flakstad.

Fredvang/Ramberg, januar 2020

Doina Kvalvik
Bygdelaget Samstrev

Kurt Atle Hansen
Flakstad kommune

